

VÄHÄKYRÖ VALLINMÄKI

KM 10849



**OSTEOLOGINEN ANALYYSI RAUTAKAUTISEN
HAUDAN LUISTA**

26.6.2013

FM Katariina Nurminen

Sisällysluettelo

1. Johdanto	sivu 2
2. Tavoitteet	sivu 2
3. Luumateriaali ja metodi	sivu 2
4. Vallinmäki 49	sivu 3
5. Vallinmäki 49b	sivu 3

1. JOHDANTO

Vähänkyrön Vallinmäen rautakautinen hauta on tutkittu vuonna 1938. Kaivauksia on johtanut Esko Sarasmo. Löydöt on luetteloitu päänumerolla KM 10849. Haudassa on kaksi eri hautausaluetta, Vallinmäki 49 (alanumerot :7-9) ja Vallinmäki 49b (alanumerot :15, :19, :20, :22, :23, :32, :36, :39, :40 ja :41. Luuaineistoja on aiemmin analysoinut tohtori Niilo Pesonen.

2. TAVOITTEET

Tämä osteologinen analyysi liittyy suomalais-ruotsalaisen Skogens Kulturarv i Kvarkenregionen (SKAIK2) – projektiin ja sen tuloksia käytetään mm. radiohiiliajoituksiin, Kyrönmaalle pystytettävien opastaulujen tietosisältöihin sekä painettuihin esitteisiin.

Analyysissä on pyritty tunnistamaan mahdollisimman tarkkaan, mistä ruumiinosasta ja eläinlajista/ihmisestä luufragmentit ovat peräisin. Mahdolliset havainnot vainajien sukupuolesta ja iästä on merkitty raporttiin. Tarkka luiden määrityslista on Excel-taulukossa, mihin on kirjattu merkillä ”AJOITUS?” parhaiten 14C-ajoitukseen soveltuvat luufragmentit. Nämä luut on merkitty omilla lapuillaan myös määrityspusseihin.

3. LUUMATERIAALI JA METODI

Vähänkyrön Vallinmäen hautausalueen 49 luut ovat palamattomia hyvin kuluneita pitkien luiden keskiosia. Hautausalueen 49b ihmisluut ovat peräisin polttohaudoista ja siten palaneita. Palaessa luut ovat murskaantuneet pieniksi fragmenteiksi ja palaneesta aineistosta yleensä vain pieni osa on säilynyt tunnistettavana. Luut tunnistettiin lajeittain anatomisesti vertailevan morfologian avulla. Tunnistamisessa käytettiin apuna Helsingin Yliopiston Eläinmuseon luustokokoelmaa, joka sisältää

myös ihmisen luuston. Täysin tunnistamattomat pienet luufragmentit on merkitty nisäkkäiksi (Mammalia). Ne on punnittu mutta niiden fragmenttimäärää ei ole laskettu.

Suurin osa luista kuului ihmiselle. Hautausalueella 49b oli myös metsäpeuran tai poron palamaton ja mahdollisesti resentti hampaan juuren pala sekä useita luuesineen paloja. Luista on määritetty myös hautojen vähimmäisyksilömäärät, mikä perustuu yksittäisten anatomisten osien määriin. Listassa ollutta alanimeroa :22 ei ollut analysoitavien luiden joukossa.

Sukupuolen määrittäminen pienistä palaneista luuframenteista on vaikeaa. Määrittämiseen sopivia osia oli vain muutamia otsaluun silmäkuopan yläreunasta. Pienen fragmenttikoon vuoksi sukupuolen määrittästä ei voida aina pitää täysin varmana.

Palaneissa luuaineistossa vainajien ikää voidaan arvioida mahdollisten raajojen luiden luutumattomien epifyysien (= lapsi) ja kallon luiden saumojen yhteenluutuneisuuden avulla. Keski-ikässä kallojen saumat alkavat luutua lopullisesti toisiinsa kiinni. Vainajien pituuksia ei fragmentoituneesta palaneesta aineistosta pysty arvioimaan.

4. VALLINMÄKI 49

Hautausalueella 49 oli palamattomia pitkien luiden ja kylkiluiden kuluneita keskiosia sekä kolme pientä palamatonta luunsirua. Kaikki luut ovat nisäkkään luuta. Kylkiluun palat ovat todennäköisesti aikuisesta ihmisestä.

VARTALON OSA	LAJI	KPL	PAINO G
Kylkiluu (palamaton)	cf. Homo sapiens (todennäköisesti ihminen)	2	6,8
Pitkät luut, tunnistamattomat (palamaton)	Mammalia (nisäkkäät)	18	204,6
Tunnistamattomat (palanut)	Mammalia	3	0,2

5. VALLINMÄKI 49b

Haudassa oli runsaasti palaneita luita kaikista eri ruumiinosista mutta erityisen paljon kallon luita. Vainajia on vähintään 3, joista ainakin yksi on mies ja yksi nainen. Kahdessa kallon luufragmentissa luiden saumat olivat luutuneet alaosaan yhteen, joten yksi vainaja on vähintään 35-vuotias. Muuten haudan vainajat ovat todennäköisesti nuorempia aikuisia.

Haudan muutamaa pitkän luun kulunutta keskipalaa ei voinut tunnistaa. Tohtori Niilo Pesonen on aiemmin arvellut jotain näistä ihmisen sääriluun palaksi, mutta sellaista en näistä luista pystynyt varmentamaan.

Luuesineitä haudassa oli paljon. Eläimistä löytyi vain metsäpeuran tai poron palamaton hampaan juuri, joka saattaa olla resentti.

VARTALON OSA	LAJI	KPL	PAINO G
Pää (kallo ja leuka)	Homo sapiens (ihminen)	83	110
Kallon tunnistamattomat osat	Homo sapiens	1048	600
Vartalon luut	Homo sapiens	104	47,2
Pitkät luut, tunnistamattomat	Homo sapiens	1769	1319,30
Pitkät luut, tunnistamattomat (palamaton)	cf. Homo sapiens (todennäköisesti ihminen)	2	14,1
Pitkät luut, tunnistamattomat (palamaton)	Mammalia (nisäkkäät)	5	20,4
Hampaan juuri (palamaton, resentti?)	Rangifer sp. (Metsäpeura tai poro)	1	1,40
Hampaan juuri (palamaton, resentti?)	Ruminantia (märehtijät)	1	0,36
Esineitä	nisäkkään luuta	18	21,1
Mahdollisia esineitä	nisäkkään luuta	2	1,8
Tunnistamattomat	Mammalia		501,5

Helsingissä 26.6.2013

FM Katariina Nurminen

Vähäkyrö Vallinmäki KM 10849

Päänro	Alanro	Hauta	Kpl	Paino g	Luu	Laji/ suku	Muuta
10849 : 07		49	3	0,2	indet	Mammalia	
10849 : 08		49	5	68,2	ossa longa corpus fr	Mammalia	palamaton
10849 : 09		49	2	6,8	costa corpus fr	cf. Homo sapiens	palamaton
10849 : 09		49	13	136,4	ossa longa corpus fr	Mammalia	palamaton
10849 : 15	49b		1	0,8	mandibula caput mand. dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	0,2	mandibula caput mand. sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	1,8	mandibula trig. retrom. dex. fr*	Homo sapiens	AJOITUS?
10849 : 15	49b		2	1,5	mandibula ling. mand. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	0,5	mandibula ling. mand. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	0,4	mandibula proc. corom. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		2	0,6	mandibula proc. corom. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		6	3,2	mandibula pars alveol. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	1	maxilla inc. nasal. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		2	1,2	maxilla sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	0,4	sphenoidale fossa pter. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	2,3	frontale inc. supra-orb. dex. fr*	Homo sapiens	mies, AJOITUS?
10849 : 15	49b		1	0,5	frontale for. supra-orb. sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		2	0,7	frontale margo supra-orb. sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	0,3	frontale linea temp. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		2	1,3	frontale crista front. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		2	2,8	zygomaticum proc. front. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	0,4	zygomaticum for. zyg.orb. sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		2	5,4	parietale sin./dex. fr	Homo sapiens	AJOITUS?
10849 : 15	49b		1	3,1	temporale pars. petr. dex. fr*	Homo sapiens	AJOITUS?
10849 : 15	49b		2	2,2	temporale linea temp. inf. sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	0,7	temporale proc. zygom. dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	2	temporale sulcus sinus sigm. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		1	1,6	temporale fac. cer. part. sq. sin.fr*	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		3	5,9	occipitale fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		607	316,6	cranium fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b		7	2,8	vertebra fr	Homo sapiens	

Vähäkyrö Vallinmäki KM 10849

10849 : 15	49b	48	17,3 costa corpus fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b	1	1,9 radius dex. corpus fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b	1	4,7 ulna dex. inc. troch. fr*	Homo sapiens	AJOITUS?
10849 : 15	49b	1	1 talus sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b	2	0,9 mc/mt sin./dex. diaph. fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b	989	689 ossa longa fr	Homo sapiens	
10849 : 15	49b	1	1,4 dens, radix dentis fr	Rangifer sp.	palamaton, resentti?
10849 : 15	49b	1	0,36 dens, radix dentis fr	Ruminantia	palamaton, resentti?
10849 : 15	49b	1	0,3 ESINE?		nisäkkään luuta
10849 : 15	49b		167,1 indet	Mammalia	
10849 : 15a	49b	4	1,7 ESINEITÄ		nisäkkään luuta
10849 : 15b	49b	1	1,2 ESINE		nisäkkään luuta
10849 : 15b	49b	1	0,1 indet	Mammalia	
10849 : 15b	49b	1	0,4 ESINE, JOSSA KORISTEKUVIOTA		nisäkkään luuta
10849 : 19	49b	10	16,5 ESINEEN PALOJA, KORISTEKUVIOTA		osa liimattu yhteen
10849 : 20a	49b	1	0,6 ESINE		nisäkkään luuta
10849 : 20a	49b	1	1,5 ESINE?		nisäkkään luuta
10849 : 20	49b	1	1,4 mandibula inc. mand. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,9 mandibula corp. mand. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,2 mandibula proc. coron. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	2	0,7 mandibula pars alveol. fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,7 maxilla inc. nasal. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,2 maxilla inc. nasal. dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,1 sphenoidale for. rotund. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	1,6 frontale incis. supra-orb. sin. fr*	Homo sapiens	nainen, AJOITUS?
10849 : 20	49b	1	1,1 frontale incis. supra-orb. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,4 frontale margo supra-orb. sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	3	5,9 frontale crista front. fr	Homo sapiens	2 palaa liimattu yhteen
10849 : 20	49b	4	13,7 parietale sin./dex. fr	Homo sapiens	AJOITUS?
10849 : 20	49b	1	1,9 parietale/ occipitale fr	Homo sapiens	kallon saumat luutuneet, AJOITUS?
10849 : 20	49b	1	0,9 zygomaticum dex. proc. front. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,5 zygomaticum dex. proc. temp. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	3,2 temporale pars. petr. dex. fr*	Homo sapiens	AJOITUS?

Vähäkyrö Vallinmäki KM 10849

10849 : 20	49b	1	2,5 temporale proc. mast. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	1 temporale inc. mast. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,3 temporale proc. zygom.sin./ dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	3	13 occipitale fr	Homo sapiens	AJOITUS?
10849 : 20	49b	301	189,2 cranium fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	7	2,3 vertebra fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	14	3,5 costa corpus fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	0,7 radius sin./dex. caput radii fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	1 ulna diaph. fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	1	2,3 fibula dex. diaph. fr	Homo sapiens	AJOITUS?
10849 : 20	49b	1	0,3 mc/mt sin./dex. diaph. fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	2	0,9 phal. 1 carpi dist. fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	2	0,4 phal. 3 carpi fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b	502	394,8 ossa longa fr	Homo sapiens	
10849 : 20	49b		110,4 indet	Mammalia	
10849 : 23	49b		ei luuta		
10849 : 32	49b	1	1,2 occipitale fr	Homo sapiens	
10849 : 32	49b	17	9,5 cranium fr	Homo sapiens	
10849 : 32	49b	2	1,1 mc/mt sin./dex. diaph. fr	Homo sapiens	
10849 : 32	49b	2	0,5 vertebra fr	Homo sapiens	
10849 : 32	49b	22	12,1 ossa longa fr	Homo sapiens	
10849 : 32	49b		3,9 indet	Mammalia	
10849 : 36	49b		ei luuta		
10839 : 39	49b	2	14,1 ossa longa corpus fr	cf. Homo sapiens	palamaton
10839 : 39	49b	5	20,4 ossa longa corpus fr	Mammalia	palamaton
10839 : 40	49b	1	1,2 mandibula ling. mandib. dex. fr*	Homo sapiens	
10839 : 40	49b	1	0,9 sphenoidale fossa pter. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	1	0,8 frontale proc. zygom. sin. fr*	Homo sapiens	mies?
10849 : 40	49b	1	1,8 frontale proc. zygom. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	1	0,9 frontale margo supra-orb. sin./dex. fr	Homo sapiens	nainen?
10849 : 40	49b	1	1,2 frontale crista front. fr	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	1	1,3 frontale/ parietale sin./dex. fr	Homo sapiens	kallon saumat luutuneet
10849 : 40	49b	1	5 parietale sin./dex. fr	Homo sapiens	AJOITUS?

Vähäkyrö Vallinmäki KM 10849

10849 : 40	49b	1	1,6 temporale por. ac. inf. sin. fr*	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	1	1,8 temporale por. ac. inf. dex. fr*	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	111	77,6 cranium fr	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	3	1,4 vertebra fr	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	1	0,8 os coxae sin./dex. fr	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	1	0,5 mc/mt sin./dex. prox. fr	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	1	0,9 mc/mt sin./dex. diaph. fr	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	233	201,7 ossa longa fr	Homo sapiens	
10849 : 40	49b	1	0,8 os indet excl. epiph. fr	Mammalia	nuori, luun epifyysi puuttuu
10849 : 40	49b		206,3 indet	Mammalia	
10849 : 40a	49b	1	0,7 ESINE		2 palaa liimattu yhteen, nis. Luuta
10849 : 41	49b	1	1,1 frontale margo supra-orb. dex. fr	Homo sapiens	mies?
10849 : 41	49b	1	0,2 zygomaticum sin./dex. for. zyg.-orb. fr	Homo sapiens	
10849 : 41	49b	12	7,1 cranium fr	Homo sapiens	
10849 : 41	49b	2	0,3 vertebra fr	Homo sapiens	
10849 : 41	49b	2	1,5 costa corpus fr	Homo sapiens	
10849 : 41	49b	1	0,2 phal. 1 tarsi dist. fr	Homo sapiens	
10849 : 41	49b	23	21,7 ossa longa fr	Homo sapiens	
10849 : 41	49b		12,7 indet	Mammalia	